

Vzdelanie pre všetkých. Rôznosť ako príležitosť pre školské vzdelávanie.

Position Paper

„Position Paper“ k otázke vzdelávania

“Inkluzívne školy musia poznať rôzne potreby študentov a reagovať na ne, prispôbiť sa rôznemu štýlu a rýchlosti učenia a zabezpečiť kvalitné vzdelanie pre všetkých prostredníctvom vhodných učebných plánov, organizačného usporiadania, vyučovacích stratégií, využívania zdrojov a partnerských vzťahov s príslušnými komunitami (UNESCO-Salamanca Statement)

Učenie má v živote človeka rozhodujúci význam. Učiť a rozvíjať sa môžeme od samého začiatku nášho života. Školy sú kľúčovým miestom vzdelávania, ktoré organizovaným spôsobom ponúka široký rozsah individuálnej podpory. Dobré vzdelanie poskytuje deťom a mladým ľuďom s mentálnym postihnutím alebo bez postihnutia schopnosť uvažovať a vyberať si z rôznych možností. Ako uznala Konvencia OSN o právach ľudí so zdravotným postihnutím a Konvencia OSN o právach dieťaťa, vzdelanie ponúka príležitosti pre každé dieťa alebo mladého človeka maximalizovať ich potenciál v intelektuálnom a sociálnom rozvoji. Školy sú tiež sociálnym prostredím, kde deti a mládež stretávajú svojich rovesníkov a učia sa od nich rôzne veci. A samozrejme, zabávajú sa. Inkluzívne vzdelávanie má preto podstatný význam pre deti a mládež s mentálnym postihnutím. Je tiež veľmi dôležité pre vytvorenie inkluzívnej spoločnosti.

Vzdelanie sa preto na celom svete považuje za základné ľudské právo a je začlenené v Konvencii OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Článok 24 jasne stanovuje inkluzívne prostredie ako najlepšiu možnosť vzdelávania. Znova zdôrazňuje právo detí so zdravotným postihnutím na vzdelanie, ale oveľa jasnejšie stanovuje cieľ plného začlenenia do jednotného vzdelávacieho systému. Štáty sú povinné poskytovať potrebnú podporu, aby umožnili začlenenie do jednotného systému.

Článok 24 tiež ustanovuje, že systémy vzdelávania by mali byť inkluzívne na všetkých úrovniach. Povzbudzuje postihnuté deti a dospelých ľudí s postihnutím, ktorí nemali tieto možnosti, keď boli mladí, aby navštevovali školy na všetkých úrovniach na rovnakej báze s ostatnými študentmi. Deti so zdravotným postihnutím by mali navštevovať kvalitné a bezplatné základné školy. Článok 24 ustanovuje, že inkluzívny systém by mal poskytovať opodstatnené ubytovanie, ako aj rôzne druhy účinnej individualizovanej podpory, ktoré spĺňajú potreby všetkých študentov.

Inkluzívne vzdelávanie implikuje, že deti a mladí ľudia, ktorí si vyžadujú dodatočnú podporu pre špeciálne potreby, by sa mali začleniť do

Inclusion Europe

Galleries de la Toison d'Or
29 Chaussée d'Ixelles #393/32
B-1050 Bruxelles
Tel.: +32-2-502.28.15
Fax.: +32-2-502.80.10
secretariat@inclusion-europe.org
www.inclusion-europe.org

vzdelávacích programov pre väčšinovú populáciu.

Deti a mládež s mentálnym postihnutím potrebujú školské vzdelanie možno viac ako iné deti. Nedostatok primeraného vzdelania zvyšuje riziko chudoby a vylúčenia.

Tento „Position Paper“ objasňuje, čo považujú členovia Inclusion Europe za dôležité pre ľudí s mentálnym postihnutím v súvislosti so školským vzdelávaním, vhodným učením a spoločnosťou.

Ciele pre deti a mládež

Pre deti a mládež s mentálnym postihnutím sú dôležité rovnaké veci ako pre všetkých ostatných žiakov a študentov. Z niekoľkých príčin sú nasledujúce „normálne“ veci pre nich zvlášť významné.

- **Blízkosť domova:** navštevovaním školy neďaleko bydliska sa predchádza cestovaniu a z toho vyplývajúcim nákladom na energie, časovým a finančným nákladom. Deti a mladí ľudia tak majú viac príležitostí pre sociálne kontakty a iné možnosti v čase mimo vyučovania.
- **Život medzi rovesníkmi:** pre deti a mladých ľudí s mentálnym postihnutím je dôležité vyrastať medzi rovesníkmi s postihnutím a bez postihnutia. Majú modely rolí. Majú viac príležitostí pre osobný rozvoj, kontakty, integráciu do spoločnosti a socializáciu.
- **Bezpečnosť:** deti a mladí ľudia s postihnutím sú zraniteľnejší ako iní ľudia. Prostredie, ktoré je fyzicky, sociálne a emocionálne bezpečné je preto pre nich ešte dôležitejšie ako pre ostatných.
- **Adekvátne a adaptívne vzdelávanie:** deti a mladí ľudia s mentálnym postihnutím často viac ako ostatní žiaci a študenti potrebujú individualizovaný plán vzdelávania, ktorý spĺňa ich špecifické metodologické, didaktické a vzdelávacie potreby. Tieto sa týkajú rýchlosti, postupnosti predmetov, koherencie, koncentrácie, spoločnej práce, maximalizácie potenciálov a možnosti výberu podobného životného štýlu ako rovesníci.
- **Výber pre deti a mladých ľudí:** študenti s mentálnym postihnutím majú právo na aktuálne informácie, aby si mohli vybrať ako ich rovesníci: napríklad predmety, ktoré chcú študovať.
- **Výber pre rodičov:** rodičia by mali mať možnosť skutočného výberu medzi riadnou školskou dochádzkou a špeciálnymi triedami pridruženými k školám hlavného prúdu. Potrebujú adekvátne a vymáhateľné legálne práva.
- **Celoživotné vzdelávanie:** v dnešnej spoločnosti každý človek potrebuje celoživotné vzdelávanie. Ľudia s mentálnym postihnutím ho potrebujú ešte viac, aby si udržali svoje schopnosti a naučili sa nové veci.

Ciele pre školy

Školy a ich personál by mali mať povinnosť zabezpečiť plnenie požiadaviek a potrieb detí a mládeže s mentálnym postihnutím a ich rodičov.

- **Fyzické aspekty:** deti a mladí ľudia s postihnutím môžu mať rôzne pridružené postihnutia, napríklad fyzické postihnutie. Školské zariadenia by mali byť upravené z fyzického hľadiska a všetky miestnosti by mali byť dosť veľké, aby sa v nich mohli pohybovať deti a mladí dospelí, ktorí používajú invalidné vozíky a iné pomôcky pre mobilitu.
- **Technické pomôcky:** zdravotné postihnutie sa často dá viac alebo menej kompenzovať technickými pomôckami. Školy by mali zabezpečiť, aby tieto pomôcky boli prístupné.
- **Sociálna podpora:** školy nie sú len miestom vzdelávania, sú tiež miestom stretávania. Školy by mali podporovať atmosféru a spôsob organizácie podnecujúce mladých ľudí, aby sa stretávali a nadväzovali vzťahy a priateľstvá.

- **Odbornosť a metódy:** školy majú zodpovednosť a povinnosť ponúkať špecifickú odbornosť a diferencované metódy potrebné pre deti a mládež s postihnutím. Individuálne plány vzdelávania by mali vychádzať z potrieb a nie zo zdrojov.
- **Podpora pre deti a mladých ľudí:** školy majú povinnosť poskytovať prístupné informácie pre všetkých študentov. Školy musia podporovať aktívnu účasť mentálne postihnutých študentov na každodennom živote školy.
- **Ochota:** školy by mali venovať pravidelnú pozornosť schopnostiam a ochote personálu vzdelávať a podporovať deti a mládež s postihnutím. Učitelia by mali mať podporu a možnosť učiť deti a mladých ľudí s výraznými problémami učenia alebo správania.
- **Manažovať očakávania:** školy by mali realisticky a explicitne vedieť, čo ponúkajú. Mali by to jasne povedať rodičom. Mali by uzavrieť dohodu formou písomného dokumentu o tom, čo sa bude robiť a ako sa to bude vyhodnocovať.
- **Starostlivosť, pedagogická a lekárska podpora:** školy v mnohých európskych krajinách majú povinnosť organizovať špecifickú starostlivosť, podporu pri vzdelávaní a lekársku podporu, ktorú potrebujú deti a mladí ľudia so zdravotným postihnutím. Môže sa to tiež žiadať pre špecifický rozvoj pri učení iných detí, aby dosiahli svoj plný potenciál.
- **Školy ako komunita:** mal by sa podporovať a očakávať inkluzívny prístup všetkých členov školskej komunity – personálu, rodičov, detí a mládeže – k ľuďom s mentálnym postihnutím.

Ciele pre vlády

Vlády majú povinnosť zabezpečiť vzdelávanie pre všetky deti a mládež. V tomto smere majú vlády navyše povinnosti vo vzťahu k deťom a mladým ľuďom so zdravotným postihnutím.

- **Povinnosť a právo na vzdelanie:** všetky deti a mladí ľudia, vrátane detí a mládeže s postihnutím, majú právo a povinnosť vzdelávať sa. Vlády to musia zabezpečiť cez zákony, financovanie, budovanie a organizovanie iných potrebných prostriedkov.
- **Právne povinnosti pre školy:** každá škola by mala mať povinnosť vzdelávať deti a mládež s postihnutím alebo bez postihnutia.
- **Odborné siete, siete technickej pomoci a vzdelávacích pomôcok:** pre vzdelávanie detí a mládeže s postihnutím sú potrebné špecifické učebné plány, odbornosť a učebné pomôcky. Vlády by mali mať povinnosť rozvíjať túto odbornosť a pomáhať školám tak, aby mali ľahký prístup k takejto podpore pre svojich žiakov.
- **Finančná podpora:** vzdelávanie detí a mládeže s postihnutím často stojí viac peňazí ako vzdelávanie ostatných detí a mládeže. Mal by existovať spravodlivý systém platieb pre školy, ktorý by im pomohol zabezpečiť tieto vyššie náklady. Môžu to byť náklady na fyzické aspekty, technické pomôcky, starostlivosť, podporu alebo vzdelávacie potreby.
- **Podpora pre deti a mladých ľudí:** vláda by mala mať povinnosť zabezpečiť prístupné informácie, aby ľudia s mentálnym postihnutím poznali svoje práva na vzdelanie a vedeli, ako si ich môžu uplatňovať.
- **Podpora rodičov:** vzdelávanie bude úspešné len s podporou rodičov ako rovnoprávných partnerov v procese vzdelávania. Aby sa to dosiahlo, rodičia majú právo na podporu a právo odvolať sa na nezávislý orgán.
- **Celoživotné vzdelávanie:** vlády by mali poskytnúť finančnú a organizačnú podporu, aby ľudia s mentálnym postihnutím mali príležitosti na celoživotné vzdelávanie a mohli ich využívať. Toto by malo pokračovať od prvých rokov života, cez povinnú školskú dochádzku až do dospelosti.